

OOK SCHRIJVEN IS HANDELEN

Toneelspelersgezelschap STAN zet met *Eind goed al goed* zijn tanden in Thomas Bernhards lijvige *Am Ziel*. Damiaan De Schrijver speelt de dramatische schrijver die door de weduwe en haar dochter wordt uitgenodigd in Katwijk aan Zee.

DOOR LONNEKE KOK

In Thomas Bernhards *Am Ziel* (1981) reizen een weduwe en haar dochter jaar in, jaar uit naar Katwijk aan Zee in de vergeefse hoop dat het leven daar beter is. Maar ditmaal hebben ze iemand uitgenodigd mee te gaan: een jonge 'dramatische schrijver'. Wat ze van hem willen wordt niet duidelijk. Wel wat de weduwe allemaal van hem vindt, en van het theater. En dat liegt er niet om.

De afgelopen seizoenen zagen we als dramatische schrijver al Arnon Grunberg en Jan-Paul Buijs hun opwachting maken (in regies van respectievelijk Judith de Rijke en Paul Knieriem). De komende maand is het Damiaan De Schrijver die mee mag naar zee – en hij neemt zijn onafscheidelijke sigaar mee. De Schrijver lacht op de vraag hoe hij de jonge schrijver zal spelen. 'De vraag was of ik twintig jaar jonger kon worden maar dat is niet gelukt de laatste weken, ik ben eerder twintig jaar ouder geworden. Ik ga mijn baard een beetje afknippen. Maar verder doet de tekst heel veel hoor. Als de weduwe zegt dat ik heel jong ben, maar toch al een beetje uitgeput, dan snapt ge... Alles staat er al. Dat heeft de oude dode schrijver Bernhard allemaal voor ons gedaan.'

Als dochter gaat mee Sara De Roo. Als de weduwe: Jolente De Keersmaeker, met een respect afdwingende hoeveelheid tekst op zak (Marlies Heuer won er vorig seizoen nog een Theo d'Or mee). Het is de derde Bernhard die de drie

samen maken, na *Alles is rustig* (1999) en 'Redde wie zich redden kan' geen slechte titel (2005). En nu dus *Am Ziel* – onder de titel *Eind goed al goed*, een stoplap die de echtgenoot van de weduwe bij zijn leven tot vervelens toe herhaalde.

De Schrijver, De Keersmaeker en De Roo spelen het stuk met een frisse lichtheid. 'Niet het oeverloze gekanker van Bernhard. De sleutel tot het werk is humor,' zegt De Schrijver. De weduwe die maar met die grote rieten koffer sleept, ván Katwijk, náár Katwijk. 'Dat is het leven: we gaan ergens heen en als we er aankomen willen we eigenlijk alweer terug, maar we pakken toch alles maar weer uit. Die koffer is van haar grootvader geweest, een humorist uit Maastricht die er tot zijn dood mee rondtrok om zijn grappen te verkopen. Daar ligt voor mij de humor in dat stuk. En de vrouw van de humorist, die was doof.' De Schrijver schatert. 'Ha, een humorist die getrouwd is met een dove vrouw. Dat is echt grappig.'

Intussen krijgen we een stevige afrekening voor onze kiezen, Bernhard biedt ons een scherpe analyse van het kunstenaarschap. De Schrijver:

'Het stuk zit vol metatheatraal commentaar. De weduwe zegt tegen de schrijver: "U bent gearriveerd, u bent er, u heeft succes gehad." Maar nee, zegt de schrijver, het doel is nooit bereikt, maar ik probeer, ik probeer. *Am Ziel*, ter bestemming, komen we

nooit, vond Bernhard. Het gaat om de poging.'

Daarmee raakt het stuk aan het onbegrip waarop de kunsten steeds harder stuiten. 'Mensen die met kunst bezig zijn moeten zich voortdurend verantwoorden voor het feit dat ze kritische vragen stellen en verwarring zaaien. Vooral bij jullie in Nederland. Als je als kunstenaar geen amusement en plezier biedt, dan moet je je alsmaar verdedigen. Dat heeft mede de doorslag gegeven om nu *Am Ziel* te doen. Met die eindmonoloog van de weduwe, waarin ze de verantwoordelijkheid van de schrijver probeert te analyseren. Ze verwijt de schrijver dat hij alle ellende om zich heen alleen maar gebruikt als dramatische stof, maar er niets mee dóet. De schrijver repliceert: "Ik schrijf toch, da's toch iets?" Maar de weduwe vindt dat te weinig. *Am Ziel* is eigenlijk een gewetensonderzoek van Bernhard zelf. Er zit een fenomenaal Droste-effect in: de schrijver die de personages die hij verzint zijn eigen geweten laat onderzoeken. Het is eigenlijk een gesprek tussen drie toneelschrijvers.'

***Eind goed al goed* door tg STAN**

Nederlands-Vlaamse tournee t/m 15 juni (Nederlandse première 7 mei, Toneelschuur Haarlem)

www.stan.be